

Beantwoording schriftelijke vragen

Openbaar
22-06-2018

Ons kenmerk
SV/2018/323

WETH.
VAN
ALPHEN

Paraaf

Onderwerp	Antwoord van het college op de vragen van het raadslid mevrouw Faïd, luidend Opsporing bijstandsfraude.	
Aard van de behandeling	Agenda	Paraaf Notulist
Datum collegebehandeling	10 juli 2018	
Samenvatting	Naar aanleiding van het artikel in de Volkskrant (De doorgeslagen jacht op de bijstandsfraudeur) van 16 juni 2018 zijn er schriftelijke vragen gesteld over de wijze waarop het opsporen van bijstandsfraude in Den Haag wordt uitgevoerd. In de beantwoording wordt aangegeven dat Den Haag zorgvuldig te werk gaat bij de opsporing van bijstandsfraude. Ook wij leggen huisbezoeken af in het kader van handhaving en maken gebruik van toegestane opsporingsmethoden als waarnemen ter plaatse en volgen. Daarnaast maken we in zeer beperkte mate gebruik van camera-observatie. Dit is uitsluitend binnen het Strafrecht en met toestemming van het Openbaar Ministerie/de Officier van Justitie. Er zijn voor onze bijstandsgerechtigden voldoende mechanismen ingebouwd die een juiste en correcte uitvoering van de toezichthoudende bevoegdheden waarborgen.	
Door het college te nemen besluit	In te stemmen met de concept beantwoording	
Politieke geschilpunten	Nvt	
Financiële/fiscale consequenties	Geen	Paraaf BSD/Fin
Juridische consequenties	Geen	Paraaf BSD/JZ
Gevolgte procedure / gepleegde afstemming	Intern	
Communicatie / verdere procedure	Geen	

Samenhang met andere voorstellen	Geen		
Bijzonderheden verzending	☐ Normaal ☒ Uiterlijk ☐ Precies op 10 juli 2018, vervalttermijn beantwoorde Schriftelijke Vragen		
Titels bijlagen (-)	-		
Opsteller			
Opmerkingen opsteller	--		
Verantwoordelijk dienst en portefeuillehouder	Paraaf SZW		
Besluit College	☐ Conform	☐ Na aanpassing akkoord	☐ Aanhouden
Opmerkingen tijdens college			

Den Haag

Datum

Typ tekst

Onderwerp

Antwoord van het college op de vragen van het raadslid mevrouw Faid, luidend Opsporing bijstandsfraude.

BEANTWOORDING SCHRIFTELIJKE VRAGEN**Ons kenmerk**

SV/2018/323

RIS000000

Het raadslid mevrouw Faid heeft op 18 juni 2018 een brief met daarin 16 vragen aan de voorzitter van de gemeenteraad gericht.

Overeenkomstig artikel 30 van het reglement van orde voor vergaderingen en andere werkzaamheden van de raad, beantwoordt het college deze vragen als volgt.

Vraag 1: Is het college bekend met het artikel in de Volkskrant van 16 Juni 2018 met de titel "De doorgeslagen jacht op de bijstandsfraudeur."?

Ja, het college is bekend met het artikel.

Vraag 2: Klopt het dat in 2016, 5,4 miljoen euro is teruggevorderd aan onterecht verstrekte bijstandsuitkeringen?

Ja, dit is beschreven in de commissiebrief van 22 augustus 2017 (RIS 297677).

Vraag 3: Hoeveel is teruggevorderd in 2017?

De commissiebrief met daarin de resultaten van 2017 wordt na het zomerreces aan de commissie Samenleving toegezonden.

Vraag 4: We willen graag weten hoeveel rechercheurs in loondienst zijn bij de sociale dienst.

Er zijn 4 sociaal rechercheurs in loondienst.

Vraag 5: Maken we, als gemeente, daarnaast ook gebruik van handhavings- en opsporingsbureaus? Zo ja, welke en hoe vaak? Onder welke voorwaarden worden deze bureaus uitbetaald? Is er sprake van bijvoorbeeld prestatiebeloning?

We maken als gemeente gebruik van het Internationaal Bureau voor Fraude-informatie (IBF) voor de opsporing van internationale fraude. Dit is de enige organisatie die dit mag doen voor gemeentelijke overheden. Voormalig Staatssecretaris Jetta Klijnsma heeft enige jaren geleden het standpunt ingenomen dat opsporing een gemeentelijke kerntaak is welke niet mag worden uitbesteed.

Vraag 6: Is er ook sprake van rechercheurs en/of managers die op zzp-basis werken? Zo ja, onder welke voorwaarden wordt met uitbetaald? Is er bijvoorbeeld sprake van prestatiebeloning?

Nee, binnen de afdeling handhaving van dienst SZW zijn geen rechercheurs of managers in dienst die op zzp-basis werken.

In het artikel wordt er melding gemaakt van de inzet van verregaande opsporingsmiddelen, zoals camera's, peilbakens, surveillance, verhoren en ondervraging van minderjarigen.

Vraag 7: Kunt u aangeven hoe vaak er in 2016 en 2017, gebruik is gemaakt van camera's, peilbakens en surveillance in de opsporing van eventuele bijstandsfraude?

In zijn algemeenheid kan worden gezegd dat bij ieder onderzoek (strafrecht en bestuursrecht) zo min mogelijk inbreuk wordt gemaakt op de privacy van betrokkenen.

Waarnemen, posten en volgen worden niet ingezet wanneer minder ingrijpende methoden voldoende zijn bij het doen van onderzoek.

Camera observatie wordt beperkt ingezet en uitsluitend in strafrechtzaken. Aan de inzet van een camera ligt in alle gevallen een justitieel bevel ten grondslag. Hiervoor is dan ook altijd overleg met en toestemming van het Openbaar Ministerie nodig. In 2016 werd er twee keer en in 2017 één keer gebruik van gemaakt.

Een peilbaken wordt zéér beperkt ingezet, hiervan is in de gevraagde periode geen gebruik gemaakt. Ook voor de inzet van een peilbaken is een justitieel bevel, overleg en toestemming van het OM nodig.

Stelselmatige observatie, het zogenaamde posten wordt regelmatig toegepast. De duur hiervan is beperkt en meestal niet langer dan 14 dagen. Er wordt op verschillende momenten op de dag kort geobserveerd, variërend van enkele minuten tot een half uur. De hoeveelheid momenten dat er wordt geobserveerd is wisselend per onderzoek. Het is ook afhankelijk van de reden van het onderzoek. Er wordt niet apart bijgehouden in hoeveel zaken en hoeveel keren per onderzoek er wordt geobserveerd.

Het volgen wordt eveneens regelmatig toegepast. Dit is op zich een normale en toegestane opsporingsmethode in fraudeonderzoeken naar samenwoning en (zwart) werken. Met alleen de observatie dat iemand het huis verlaat, in een auto stapt en aan het einde van de straat linksaf slaat, kan niet worden aangenomen dat persoon in kwestie naar het werk rijdt of naar het adres van een vermeende partner. Dit moet feitelijk worden aangetoond.

Vraag 8: Hoeveel uren en FTE's zijn hiermee gemoeid?

In totaal houden 34 fte zich bezig met de opsporing van fraude, waaronder 4 sociaal rechercheurs. Zij onderzoeken de signalen, gaan op huisbezoek, hebben gesprekken met bijstandsgerechtigden en doen opsporingsactiviteiten zoals hierboven beschreven. Uiteraard moeten alle bevindingen worden verwerkt, zowel in ICT als in verslaglegging. De tijd die aan de verschillende opsporingsmethoden wordt besteed wordt niet apart geregistreerd, zodat niet kan worden aangegeven hoeveel uren de handhavers hieraan werken.

Vraag 9: Hoe vaak heeft het inzetten van opsporingsmiddelen geleid tot constatering van bijstandsfraude?

In de genoemde onderzoeken waarbij gebruik is gemaakt van camera-observatie is in alle onderzoeken fraude aangetoond met een totaalbedrag van €416.679,-. Er wordt niet bijgehouden in hoeveel zaken en hoeveel keren per onderzoek er wordt geobserveerd, zodat niet gezegd kan worden hoe en welke opsporingsmiddelen leiden tot de constatering van bijstandsfraude. Wel is bekend dat in 2015 in 2058 afgehandelde onderzoeken en in 2016 in 2011 afgehandelde onderzoeken fraude is aangetoond (RIS 297677).

Vraag 10: Kunt u de totale kosten die gemaakt worden bij de opsporing van bijstandsfraude in kaart brengen? Graag gespecificeerd en voor de jaren 2015, 2016 en 2017.

De kosten van de afdeling Handhaving en Fraude bedroeg in genoemde jaren:

2015	€
Salariskosten	3.766.306
Materieel	154.785
totaal	3.921.091

2016	€
Salariskosten	4.026.352
Materieel	217.956
totaal	4.244.308

2017	€
Salariskosten	4.117.670
Materieel	176.766
totaal	4.294.436

Bovengenoemde bedragen maken deel uit van de totale apparaatslasten. Hierover is gerapporteerd in de betreffende jaarrekening.

Bij strafrechtelijke verdenking van strafbare feiten, heeft een verdachte zwijgrecht en recht op een advocaat bij het verhoor.

Vraag 11: Is dat bij de opsporing van bijstandsfraude door de sociale dienst ook zo? Zo ja, wanneer worden cliënten hierop gewezen? En hoeveel verdachte cliënten hebben in 2017 en 2016 gebruik gemaakt van hun recht op juridische bijstand en/of zwijgen?

Als er sprake is van een oproep tot verhoor op basis van het strafrecht, dan wordt voorafgaand aan het gesprek altijd de hulp van een advocaat geadviseerd. Tevens wordt gemeld dat iemand het recht heeft om zich bij het gesprek te laten bijstaan door een advocaat. Er is niet bijgehouden hoeveel verdachten in de jaren 2017 en 2016 gebruik hebben gemaakt van het recht op juridische bijstand of het recht om te zwijgen.

Vraag 12: Heeft de sociale dienst een protocol of beleid voor het voeren van verhoren? Zo ja, zijn die openbaar?

De rechten en plichten rondom het verhoor van de verdachte zijn openbaar en staan beschreven in het Wetboek van Strafvordering, daar houden de sociaal rechercheurs zich aan bij het verhoor.

Vraag 13: Worden verhoren beleidsmatig opgenomen en ter beschikking gesteld aan de client? Worden opnamen bij bezwaar en beroepen ter beschikking gesteld aan de bestuursrechter? Zo niet, waarom niet?

Het opnemen van het verhoor van een verdachte is niet verplicht of gebruikelijk en wordt zowel door de sociale recherche als door Bezwaar & Beroep achterwege gelaten. Zodoende kunnen er ook geen geluidsopnamen aan de rechtbank ter beschikking worden gesteld.

In het artikel wordt er voorts verslag gedaan van een zeer hoge mate van willekeur/discretionaire bevoegdheid bij de vaststelling dat er sprake is van samenwoning.

Vraag 14: Welke eisen/voorwaarden/normen stelt de gemeente Den Haag aan de constatering dat een bijstandsgerechtigde samenwoont? Is hier beleid voor geformuleerd? Zo ja, is het beleid openbaar? Zo nee, waarom niet?

In de Participatiewet wordt gesproken over een gezamenlijke huishouding. Het voeren van een gezamenlijke huishouding omvat een combinatie van factoren: het hebben van het gezamenlijk hoofdverblijf in dezelfde woning én het bieden van wederzijdse zorg. Als hiervan sprake is wordt dit wettelijk gezien als een partnerschap. Dit wordt gezien als samenwonend.

Een gezamenlijk hoofdverblijf blijkt bijvoorbeeld uit de inschrijving in de Basis Registratie Personen (BRP). Wederzijdse zorg bestaat volgens de Participatiewet “uit het leveren van een bijdrage in de kosten van de huishouding, dan wel anderszins”. Het hebben van een gezamenlijk hoofdverblijf sluit het hebben van twee adressen niet uit: het onderzoek richt zich dan op waar het zwaartepunt van het persoonlijk leven van ieder van beiden zich bevindt.

Samenwoning of een partnerschap wordt in ieder geval aanwezig geacht als er sprake is van een onweerlegbaar rechtsvermoeden. Dit is het geval als twee mensen het hoofdverblijf hebben in dezelfde woning en met elkaar gehuwd zijn geweest of nog altijd gehuwd zijn, als het kind van de één door de ander is erkend, als er een samenlevingscontract of partnerregistratie aanwezig is of als de samenwoning door andere wet- of regelgeving¹ als gezamenlijke huishouding is geregistreerd.

Als er een gezamenlijk hoofdverblijf is van twee personen tussen wie sprake is van een bloedverwantschap in de eerste graad, of een bloedverwantschap in de tweede graad waarbij er sprake is van een zorgbehoefte van één van de twee, dan is een partnerschap uitgesloten.

Bovenstaande volgt uit wetgeving en jurisprudentie en is zodoende openbaar. De gezamenlijke huishouding moet situationeel onderzocht en beoordeeld worden op aanwezige feiten en omstandigheden.

In het artikel worden ook voorbeelden gegeven van mantelzorgers die onterecht gekort en beboet worden op grond van de “wederzijdse zorg” maatstaf.

Vraag 15: Bij hoeveel van de geconstateerde gevallen van bijstandsfraude op grond van samenwonen, is er sprake van de zogenaamde “wederzijdse zorg” maatstaf?

Als er sprake is van mantelzorg, is er doorgaans geen sprake van wederzijdse zorg maar meestal van enkelzijdige zorg. In dat geval is geen sprake van een gezamenlijke huishouding. Wel kan er sprake zijn van het toepassen van de kostendelersnorm.

Vraag 16: Welke waarborgen heeft de gemeente om misstanden in de opsporingsketen en besluitvorming (van anonieme tips tot aan de ondertekening van betwisten verklaringen) te voorkomen?

De gemeente heeft verschillende waarborgen om misstanden in de opsporingsketen en besluitvorming te voorkomen:

- Ontvangen fraudesignalen worden gescreend om te bezien in hoeverre er sprake is van een te onderzoeken situatie. Niet alle signalen worden onderzocht, bijvoorbeeld vanwege te weinig concrete informatie en het ontbreken van de mogelijkheden om deze alsnog te verkrijgen (bij anonieme tips).
- Na afloop van het onderzoek wordt de betreffende bijstandsgerechtigde uitgenodigd voor een gesprek (hoor en wederhoor of verhoor). Het verschil tussen het (strafrechtelijke) verhoren en het (bestuursrechtelijke) hoor en wederhoor is dat men in het eerste geval niet verplicht is tot antwoorden en in het tweede geval men wel verplicht is tot antwoorden in het kader van de wettelijke inlichtingverplichting. Tijdens het gesprek wordt de bijstandsgerechtigde geïnformeerd over het feit dat een onderzoek heeft plaatsgevonden en worden de bevindingen uit het onderzoek besproken.

¹ Besluit aanwijzing registraties gezamenlijke huishouding

- De waarborgen rondom verhoor zijn vastgelegd in het Wetboek van Strafvordering. Met betrekking tot het hoor en wederhoorgesprek worden zoveel mogelijk dezelfde waarborgen toegepast.
 - Juridische bijstand door een advocaat is altijd toegestaan.
 - Er wordt vooraf nagevraagd of iemand lichamelijk en geestelijk in staat is om het gesprek te voeren.
 - In het strafrecht wordt altijd een tolk ingeschakeld als iemand de Nederlandse taal niet of onvoldoende machtig is. De tolkkosten komen voor rekening van de gemeente. In het bestuursrecht is het inschakelen van een tolk of tolktelefoon niet verplicht. Het staat bijstandsgerechtigde wel vrij om iemand mee te nemen die kan tolken.
 - Na afloop van het gesprek wordt gevraagd of betrokkene zich voldoende vrij heeft gevoeld om een verklaring te kunnen afleggen.
 - Bijstandsgerechtigden krijgen indien gewenst een afschrift van de verklaring mee.
 - Men heeft het recht om achteraf opmerkingen te maken ten aanzien van hetgeen in het verslag staat beschreven.
 - Er staat altijd de mogelijkheid van bezwaar open tegen een belastend besluit.

Het college van burgemeester en wethouders,

de secretaris,

de burgemeester,

Peter Hennephof

Pauline Krikke